

דפי עיון

"ליהודים היתה אורה" אמר רבי יהודה:
אורה - זו תורה.

וכך הוא אומר:

"כי נר מצוה ותורה אור" [מגילה ט"ז]

לזכרה של: אורה מושקוביץ ע"ה
משואות-יצחק

במפרשים

יו"ל ע"י מ. מושקוביץ * משואות-יצחק 79858 ד.ג. שדה-גת * טל': 08-8616173 * פקס: 08-8616174

שנת תש"ע

פרשת תרומה

א. בלי יקר .

נפש, כמו שכתוב: "לכפר על נפשתיכם" (להלן לטז), ויכתוב "הן כל הנפשות לי הנה" (יחזקאל יחד), ויבחד האל יתברך הוא לוקח בקע לגלגלת תמורת הנפש, על כן נאמר בראשונה "ויקחו לי" ובשניה "תרומתי", כי שם ה' נקרא עליהם. אבל השלישית שאינה חובה, לא יחסה אל ה' יתברך, ותלאה במתנדבים, שנאמר: "וזאת התרומה אשר תקחו מאתם", כי היא תלויה בהם, וזה שאמר "מאתם", ולא מאת ה' היתה זאת חובה.

ולפי מהר"י אברבנאל, שפרש פי גם השקלים, אף על פי שהיו חובה, מכל מקום היו כמו צדקה וכפר, יהיה מאמר "מאת כל איש אשר ידבנו לבו" לשון נדבה ממש, ומוסב אשלמעה ושלמטה, להורות שגם שני תרומות אלו היו תולין בנדבת לב הנותן. אבל בתרומה שלישית לא הצריך להזכיר זה, כי פשיטא שהיא באה נדבה ולא חובה, כי כבר נרמז זה במה שהקדים התרומה אל הקיחה. ודפי ששני תרומות הראשונים הם חובה וכפר

אלות

1. קרא שם את הכסוק מה הקושי האכסרי צליו בונה כרסנו את דבריו?
2. מה ההבדל המצוי והצקרוני בין שתי התרומות הראשונות לזו השלישית?
3. למה דוק תרומה זו באה בהתנדבות מלאה?

* * *

ב. ביאור יש"ד .

פרק כה' פסוקים ב', ג':

כה (ב) ויקחו לי תרומה. יקחו ממנונס הפרשה לתת לשמי ולעבודתי: תרומה. לשון הפרשה: ידבנו לבו. הנדיבות מעלה נפלאה בנפש, ובעל המדה הזאת אינו עושה מעשיו לטובת עלמו, כי אם להיטיב לאחרים, ויתנדב לבו פעם לחסר קניו, פעם לטרוח ולעמול, ופעם להסתכן ולשום נפשו בכפו בעבורם, וכל זה שלא על מנת לקבל פרס, והשם הודיע למשה שלא תהיה התרומה הזאת הכרחית, אלא המתנדבים בעם יתנו כפי נדיבות לבם מה שירצו: (ג) זהב וכסף ונחשת. כלם באו בנדבה, חוץ מן הכסף שצא בשוה, מחלית השקל לכל אחד, וזה לדרך מלאכת המשכן, אבל זולת זה בא גם כסף אחר לנדבה שממנו עשו כלי שרת, ועליו אמר כאן זהב וכסף ונחשת, והזכירו בין הדברים הבאים בנדבה: (ד) ותכלת. הוא למר לבוע בדס חלזון, והחלזון ברייתו דומה לדג, ויש לו נרתק הגדל עמו, והוא עולה מן היס אל ההר אחת לשבעים שנה, ושם הוא מתליע ומתרבה ע"י גשמים, ונדמו לובעין תכלת, והוא לבוע דומה לעלס הרקיע: וארגמן. למר לבוע בצדוד הנקרא פורפורה הידוע לכל, וגם הוא בא בדס חומט אחד, והמין היותר יקר והמשובח ממנו הובא בשנים הקדמוניות מלור, כמפורסם: ותולעת שני.

תרומה

גם הוא .
 למר לבוע אדום, ע"י גרעינין שיש חולעת בכל אחד מהן, והוא גרעיני
 הקירמיז, ויתכן שהלבע היותר אדום ממנו יקרא שני, על שם שהוא לבוע
 פעמיים, וכן בלשון יון יקרא דיכאפון, ר"ל לבוע פעמיים: ויש. הוא הבד,
 מין ממני פשחים, ימלא במלרים, והוא לבן ואינו לבוע, וכל מקום שנאמר
 בתורה שש או שש משור, לריך שיהיה החוט כפול ששה, ובמקום שנאמר
 בד גם חוט אחד כשר: ועצים. מטוה משער העצים, ויש בארצות המזרח
 עצים שערוותיהן ארוכות ודקות, וטובות מאד לעשות מהן מטוה יקר
 הערך:

שאלות

1. איך הוא מפרשי: "אי" ומאינו טעות הוא בא להציגנו?
2. קנין, צמח וסיכון, עלות הדברים שבצד המידה הטובה של התנדבות, ניתן בהם התוכף לפרט ולהסביר?
3. מה פירוש שהתרומה הזאת "לא הכרחית"?
4. שני סוגי כסף ניתנו למשכן, מה הם ומה ההבדל היסודי ביניהם?
5. מה המשותף לתכנית, ארמון ותולדות שני?
6. למה "ע" נקרא כק?
7. מה הסברו בקטע האחרון?

* * *

החיים

תרומה כה

גדולים בהפלגה, וכשכא לסדר סדר פרטי
 המעשה הקדים הכלים, ומשה עליו השלום
 מתחלה הקריע בפרוש דברי ה' בדרך ב'
 וקשדן לפניו בצלאל הקריע פסקרא בדרך
 הראשון, ולזה תמצא שאמר המדרש שאמר
 משה ודאי כף אמר לי הקדוש ברוך וצריך
 לדעת למה אמר ודאי אלא לצד שהיו לפניו
 ב' דרכים הנקראים ומתחלה בפר אחד מהם
 ועמה חזר בו ואמר בודאי כי האמת הוא
 כדבר בצלאל. והנה לצד שלא אמר לו ה'
 בפרוש את מי יקדים לא יאמר על זה הס
 ושלום ששכח דברי ה', ואל יקשה בענין לפי
 דברנו לשון המאמר שאמר משה כף שמעתי
 מפי הקדוש ברוך הוא. אין הפונה לומר
 שאמר בפרוש הקדים המשכן אלא פרוש לפי
 סדר הדברים בן נשמע. ונשאר להת טוב טעם
 למה הצריך ה' להראותו את תבנית המשכן,
 ואולי כי לצד שלא באו הדברים אלא תשובה
 לדברי משה שאמר שמים ושמי וגו' לזה אם
 ה' משיב ה' כ' קרשים וכו' היה שומע משה
 כי לא בא השעור אלא לומר כי יתקבל
 ויתקצה ה' בבית קטן כזה מבלי להטריח ואין
 צוויק שעור זה מצוה, ולו יקנה שיאמר ה'
 אליו בצו לצו שלא יוסיף עם כל זה צדן ושנו
 שהוא לטעם הסמפקות במועט, אשר על כן
 הראה ה' תבנית המשכן דמות שהוא למעלה
 וקנה יצדיק כי זו מצותו לא למעלה ולא
 למטה:

ג. אור החיים. ודרך זה נעלה להבין דבריהם ז"ל (ברכות
 פרק כה' פסוק ט':

ניח. שאמרו בפסוק (לקמן ל"ח כ"ב)
 ובצלאל וגו' עשה את כל אשר צוה אפלו
 דברים שלא אמר לו רבו הסכימה דעתו וכו'
 משה צוה בצלאל לעשות פלים תחלה ואחר
 כף משכן, אמר לו בצלאל מנהג העולם
 לעשות תחלה בית וכו' אמר לו כף שמעתי
 מפי הקדוש ברוך הוא, בצל אל היית כי בודאי
 כף צוה לי הקדוש ברוך הוא וכו' עד כן.
 וקשה איך ישפח משה מצות ה' חס ושלום
 שאמרו עליו דבר כזה. ולהבין הענין יש
 להעיר עוד כי כפי סדר הכתוב רואני כי ה'
 הקדים מצות הכלים תחלה, את הארון וכפרת
 וכו' וכו' ואחר כף השלחן ואחר כף המנוחה
 ואחר כף המשכן ומשה אמר ודבריו אמר
 ולמה חזר מדבריו הראשונים. אכן לפי מה
 שפרשנו כי קראמר לכל אשר אני מראה
 אותך את תבנית המשכן אז באותו מצב
 הראהו המשכן בתחלה וכשפרט לו פרטי
 המעשה הקדים הכלים, ויש כזה ב' דרכים
 בדברי ה'. האחד שיקדים המשכן כמובן
 מפסוק א' דכתיב את תבנית המשכן ומה
 שהקדים ה' בסדר המעשה את הכלים לא
 להתחיל בהם אלא שהתחיל ממה שגמר
 שהוא תבנית הכלים, והב' שפונת ה' הוא
 להקדים הכלים בסדר שאמר ה' בפסוק
 המעשה, וטעם שהקדים ה' בפסוק א' לומר
 את המשכן קדם הכלים הוא לצד שהתמיהה
 שהיתה למשה שמים ושמי וגו' כמו
 שכתבתי למעלה לא היתה אלא על המשכן
 לזה באה התשובה בהוראת המשכן כי קטן
 הוא ובאגב הודיע הכתוב כי גם הראה עם
 תבנית המשכן תבנית הכלים שהיו בו, ואולי
 כי נתפגן גם בן לומר כי אין צריך שיהיו

תרומה

שאלות

1. כרסננו מנסה להתיאודד עם דברי המדרש על הסוקים, מה בדיוק הפציה כאן?
2. מה היתה הצרתו של בלבלא למשה אשר אכן הסכים צמו אח"כ?
3. מה הקשיים במדרש זה שרסננו מנסה להארט?
4. מה הט "שתי הדרכים בדברי השט"?
5. מה היתה תמיהתו של משה ואיק זה שייק לכאן?
6. מה פירוש: "אין צורק שיהיו גדולים בהכחשה"?
7. למה יכול היה משה לומר: "בודאי"?
8. למה הוצרך הקב"ה להראות למשה את תפנית המשכן?

* * *

ד. ר' שמשון רפאל הירש.

פרק כה' פסוקים יב'-טו':

אינן תקועות באדמה, שעליה עמדו בשעתם הקודש והמקדש. נוכחותם התמידית של הבדים מעידה על כך, שתורת ה' אינה קשורה וזקוקה לשום מקום מיוחד, ודבר זה בולט בחריפות יתירה בניגוד שבין הארון לבין שאר כלי המקדש, ובייחוד השולחן והמנורה שאין להם בדים קבועים. מאלי עולה כאן הרעיון: שולחן ישראל ומנורת ישראל — מלוא חייו הגשמיים ופריחת חייו הרוחניים — קשורים באדמת ארץ הקודש; תורת ישראל — שאני.

לכאורה יש סתירה בין פסוק יד' והבאת את הבדים וגו' לשאת וגו', שמקביל אליו, והובא את-ידיו בטבעת (להלן כו', ז) אצל המזבח, — לבין פסוק טו': בטבעת הארון יהיו הבדים לא יסרו ממנו, והגמרא ביומא (שם) מקשה על כך, ועי' תוספות שם. הגמרא מתרצת: "מתפרקין ואין נשמטין", כלומר, הבדים היו עשויים כך, שניתן היה להוציאם מן הטבעות בדוחק, אך מאליהם לא היו יכולים לצאת. לפי דעת דש"י היו הבדים עבים בראשיהם ודקים באמצעם. מסתבר שהלאו של "לא יסרו ממנו", "והמסיר בדי ארון לוקה", מניח את האפשרות של הוצאתם מן הטבעות. הבדים אל יסורו, אך הם יכולים לסוד, אפשר להסיר אותם מן הארון בכוח. אולם, אם יעשו כך, לא יפגע הארון, אלא יצפה לנושאי- ארון חדשים!

(יב'-טו) הבדים לא היו רק מכשירי הובלה, שהשתמשו בהם באורח זמני בשעת ההובלה, אלא: לא יסרו ממנו — "והמסיר בדי ארון לוקה" (יומא עב ע"א). הבדים היו חלק מהותי מתבניתו הסימבולית של הארון — עד כדי כך, שלפי משמעות הכתוב היה צריך לקבוע אותם בארון עוד בטרם יתנו בו את העדות ויתנו עליו את הכפורת (תוספות, שם ד"ה כתיב, משערים אפילו, כי לארון היו שני זוגות של בדים: זוג אחד היה קבוע בארון תמיד ולא יסור ממנו, אך לא שימש להובלה, והיה אפוא אביזר בעל משמעות סימבולית גמורה; והזוג השני הובא רק בשעת צורך ההובלה. בעד ההשערה הזאת מדברת משמעות פסוק יב' וכן במדבר ה', ו: אך קשה ליישב על פיה את פסוק יד', מכל מקום, חשיבותם המהותית של הבדים בשביל הארון מעוגנת בלאו של "לא יסרו ממנו", שהוא בניגוד לכל שאר כלי המקדש. יתר על כך, ממלכים א' ח, ח' אנו למדים, כי ראשי הבדים בלטו מאחורי הפרוכת, ונראו ... ולא נראו החוצה", והבדים היו אפוא הדבר היחיד אשר רמז לבאי המקדש על מציאות הארון מאחורי הפרוכת.

בדי הארון מסמלים את הייעוד ואת התפקיד: לשאת את הארון ואת תרכונו, בשעת הצורך, גם מעבר לגבולות מקום עמידתם הנוכחית, והמצוה שלעולם לא יסורו הבדים מן הארון קבעה מראש לכל הדורות את דבר האמת, שהתורה הזאת ותעודתה

שאלות

1. כרסננו קובע כי בדי הארון באים ללמדנו משהו סמלי, מה מביאו לכך?
2. מה בדיוק היה מראה ומקום הבדים?
3. מה היה היצוד ומה היה התפקיד שלהם?
4. כרסננו לומר מכאן דבר בעל משמעות צחוקה ביותר בקשר להבדל בין הארון לבין המנורה והשולחן, מהו?
5. מה מסמלים השולחן והמנורה לצומת הארון?
6. מהו הרעיון בכך ולמה זה היה חשוב לרסננו ביותר?
7. אפשר להסיר את אסור מה הרעיון בכך?
8. התוכל להסביר ולפרט את המשפט האחרון בדברי כרסננו?

* * *